

KIRJALLINEN KYSYMYS 629/2014 vp

Suomen mahdollinen johtovaltiorooli Euroopan unionin taisteluosastossa

Eduskunnan puhemiehelle

Euroopan unionille luotiin kymmenen vuotta sitten taisteluosastot, joiden tarkoituksena oli parantaa unionin valmiutta nopeaan kriisinhallintaan. Tavoitteena oli, että valmiudessa olisi kaksi puolivuositain vaihtuvaa 1 500 sotilaan vahvuista osastoa.

Taisteluosastojen käyttöä on niiden olemassaolon aikana harkittu kolme kertaa — viimeksi Keski-Afrikan tasavallan konfliktin yhteydessä syksyllä 2013 — mutta kertaakaan niitä ei lopulta ole käytetty. Syynä lienevät taisteluosastojen rakenteelliset ongelmat: kokoonpanot eivät jousita kulloisenkin konfliktin tarpeiden mukaan, ja rahoitus on jätetty lähes yksinomaan taisteluosastoon osallistuvien jäsenmaiden kontolle.

Monet jäsenvaltiot ovatkin turhautuneet taisteluosastojen ylläpitämiseen, ja kahden taisteluosaston tavoitteesta on jouduttu luopumaan: keväällä 2014 valmiudessa oli vain Kreikan johtama osasto ja syksyllä 2013 Ison-Britannian johtovastuulla oleva osasto.

Suomi on toistaiseksi osallistunut neljään taisteluosastoon, joissa on palvellut yhteensä liki 700 suomalaissotilasta. Seuraava taisteluosaston valmiusvuoro on neljän kuljetushelikopterin ja vajaan 70 sotilaan voimin keväällä 2015. Lisäksi silloinen pääministeri Jyrki Katainen ilmoitti viime vuonna, että Suomi harkitsee taisteluosaston johtovastuun ottamista vuosikymmenen loppupuolella, ilmeisesti syksyllä 2018.

Johtovastuun myötä Suomen tulisi asettaa valmiuteen merkittävästi aiempaa enemmän sotilai-

ta — alustavan arvion mukaan noin 750—1 000 henkeä — ja lisäksi muun muassa taktinen esikunta sekä tarvittava tuki- ja kuljetuskalusto. Lasku kasvaisi tuntuvasti. Valmiudessa olevien joukkojen koulutukseen ja varustukseen kuluva raha otetaan puolustusvoimien normaaleista toimintamenoista sekä kriisinhallintaan varatuista määrärahoista.

Puolustusvoimat on viime vuosina ollut rajujen säästötoimien kohteena. Taisteluosastojen ylläpidon järkevyyttä on vakavasti pohdittava, kun niitä ei tositilanteessa olla valmiita käyttämään. Paperitiikereiden pyörittämiseen ei ole varaa.

Suomen ei kannata uhrata varojaan vuosikymmenen loppupuolella EU:n taisteluosastojen johtovaltioroolin ottamiseen. Puolustuksemme kannalta on tehokkaampaa ohjata säästyvät varat esimerkiksi reserviläisten kertausharjoituksiin.

On myös ymmärrettävä, että koko taisteluosastokonsepti on luotu ammattiarmeijoiden kriisinhallintatehtävistä lepovuorossa olevia joukkoja varten, ei Suomen kaltaiselle, yleiseen asevelvollisuuteen perustuvalle reserviläisjärjestelmälle. Suomelle osallistuminen on suhteessa kalliimpaa, koska meidän taisteluosastojoukkomme perustetaan merkittävässä osin reserviläisistä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Harkitseeko Suomi pääministerin vaihduttua edelleen EU:n taisteluosaston johtovaltioroolin ottamista,

kuinka paljon johtovaltiorooli tulee Suomelle maksamaan,

onko varojen uhraaminen johtovaltioroolin ottamiseen hallituksen mielestä tarkoituksenmukaista ja

voitaisiinko rahat käyttää puolustuksemme kannalta järkevämmiin, esimerkiksi reserviläisten kertausharjoitusten järjestämiseen?

Helsingissä 4 päivänä syyskuuta 2014

Jussi Niinistö /ps

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jussi Niinistön /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 629/2014 vp:

Harkitseeko Suomi pääministerin vaihduttua edelleen EU:n taisteluosaston johtovaltioroolin ottamista,

kuinka paljon johtovaltiorooli tulee Suomelle maksamaan,

onko varojen uhraaminen johtovaltioroolin ottamiseen hallituksen mielestä tarkoituksenmukaista ja

voitaisiinko rahat käyttää puolustuksemme kannalta järkevämmiin, esimerkiksi reserviläisten kertausharjoitusten järjestämiseen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Monikansallisen yhteistyön merkitys korostuu tulevaisuudessa Suomen puolustuskyvyn kehittämisessä, ylläpitämisessä ja käytössä. Puolustusyhteistyön tiivistäminen on Suomen kannalta välttämätöntä. Suomi osallistuu yhteistyöhön omista lähtökohdistaan toisiaan täydentävillä foorumeilla Pohjoismaiden kesken, EU:ssa ja Natossa sekä kahdenvälisen yhteistyön kautta.

Nopean toiminnan joukkojen samoin kuin kansainvälisen koulutus- ja harjoitustoiminnan merkitys on viime vuosina korostunut asevoimien suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Harjoitukset ovat muuttuneet vaativimmiksi mahdollistaen joukkojemme ja henkilöstömme kouluttamisen entistä paremmin vastaamaan kaikkiin puolustusvoi-

mien tehtäviin. Tämä kehitys vahvistuu edelleen tulevaisuudessa. Nopean toiminnan joukkoihin osallistuminen on tärkeä osa myös Suomen puolustuksen kehittämistä. Erityisesti viimeaikaiset kriisit ovat osoittaneet, että puolustuksen kyky ja valmius reagoida nopeasti kehittyviin ja vaikeasti ennustettaviin turvallisuusuhkiin on keskeistä.

Puolustuksen kehittämisen näkökulmasta EU:n ja Naton nopean toiminnan joukkojen merkitys ei ole vähentynyt, vaikka valmiusjoukkoja ei ole toistaiseksi juurikaan käytetty. Osallistumiseen käytetyt henkilöstö- ja materiaaliresurssit ovat kohdentuneet aina puolustusvoimien suorituskyvyn kehittämiseen. Tämä on muun muassa nostanut puolustusvoimien henkilöstön ja erityisesti reserviläisten osaamista sekä joukkojen materiaalista valmiutta. Valmiusvuoroihin liittyvän yhteisen koulutus-, harjoitus- ja evaluointitoiminnan myötä olemme voineet osoittaa kykyä ja saaneet vertailukelpoista tietoa oman osaamisemme tasosta.

Suomi on sitoutunut EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspoliittikan kehittämiseen. Tässä tavoitteessa pyritään täysimääräisesti hyödyntämään läheisten kumppaneiden kanssa tehtävän puolustusyhteistyön mahdollisuudet. Suomi on osallistunut EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroihin vuodesta 2007 alkaen ja Naton Nopean toiminnan joukkoihin vuodesta 2012 alkaen. Samalla on pyritty myös systemaattisesti parantamaan osallistumisen kustannustehokkuutta. Osallistuminen EU:n taisteluosastoihin ja Naton nopean toiminnan joukkoihin ovat toisiaan täydentäviä. Suunnitelmallista osallistumista nopean toiminnan joukkoihin on tarkoitus jatkaa myös tulevaisuudessa.

Johtovaltioina taisteluosastoissa ovat tähän asti toimineet lähinnä EU:n suuret ja keskisuuret

valtiot. Tämä on johtunut mm. siitä syystä, että, että johtovaltio on joutunut tarjoamaan taisteluosaston käyttöön pääosan komentorakenteesta. Näillä mailla se on jo olemassa. Tämä sisältää infrastruktuurin eli esikuntien ja johtamisjärjestelmien lisäksi myös henkilöstöä. Toinen tekijä liittyy siihen, että johtovaltiolla on perinteisesti hallitseva rooli myös taisteluosaston tukirakenteissa. Tällä on haettu tehokkuutta. EU:ssa on kuitenkin nähty tarve lisätä jäsenmaiden sitoutumista taisteluosastoihin ja nimenomaan johtovaltion roolin ottamiseen. Käytännössä tämä merkitsisi myös johtovaltiona toimivan maan vastuun keventämistä.

Suomen mahdollisuuksia ottaa vastuulleen johtovaltiovastuu ollaan selvittämässä. Selvitys valmistuu tämän syksyn aikana. Lähtökohtana on ollut selvittää Suomen mahdollisuudet ottaa johtovaltiorooli aikaisintaan vuosikymmenen loppu-

puolella. Johtovaltiovastuun ottaminen lisäisi Suomen näkyvyyttä EU:ssa ja parantaisi Suomen mahdollisuuksia toimia johtovaltiona myös muiden organisaatioiden, kuten YK:n, johtamis- ja kriisinhallintaoperaatioissa.

Johtovaltiovastuun ottamiseen liittyy kuitenkin monia avoimia kysymyksiä. Näitä ovat mm. kustannukset. On selkeästi nähtävissä jo nyt, että johtovaltiokustannukset eivät mahdu nykytasoiseen kriisinhallintamäärärahakehykseen. Toinen tärkeä reunaehto osallistumiselle on riittävä kansainvälinen osallistuminen ja sen myötä taakanjako. Myös puolustusvoimauudistus, jonka toimeenpano heijastuu puolustusvoimien toimintaan vuoteen 2018 asti, vaikuttaa ajallisesti mahdollisuuksiin toimia johtovaltiona samoin kuin puolustusvoimien omat suunnitelmat suorituskykyjen käytön kehittämiseksi.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2014

Puolustusministeri Carl Haglund

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 629/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Jussi Niinistö /saf:

Överväger Finland, sedan statsministern bytts, fortfarande att ta sig an rollen som ledarstat för en av EU:s stridsgrupper,

hur mycket kommer rollen som ledarstat att kosta Finland,

är det enligt regeringens åsikt ändamålsenligt att offra medel för att ta på sig rollen som ledarstat och

kunde pengarna användas förnuftigare med tanke på vårt försvar, t.ex. för att ordna repetitionsövningar för reservisterna?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Betydelsen av multinationellt samarbete framhävs i framtiden när den finska försvarsförmågan utvecklas, upprätthålls och används. Ett intensifierat försvarssamarbete är en nödvändighet för Finland. Finland deltar i samarbetet utgående från sina egna utgångspunkter via forum som kompletterar varandra de nordiska länderna emellan, i EU och Nato samt via bilateralt samarbete.

Betydelsen av snabbinsatsstyrkorna liksom också av internationell utbildnings- och övningsverksamhet har framhävts under de senaste åren när det har gällt att utveckla och upprätthålla försvarsmakternas kapaciteter och samverkansförmåga. Övningarna har blivit mera krävande, vil-

ket gör det möjligt att utbilda våra trupper och vår personal så att de bättre än tidigare kan klara av alla försvarsmaktens uppgifter. Denna utveckling kommer att förstärkas i framtiden. Deltagandet i snabbinsatsstyrkorna är en viktig del också av utvecklandet av det finska försvaret. I synnerhet kriserna under de senaste tiderna har visat att det är viktigt att försvaret har förmåga och beredskap att reagera snabbt på säkerhetshot som utvecklas och är svåra att förutse.

Med tanke på utvecklandet av försvaret har EU:s och Natos snabbinsatsstyrkor inte minskat i betydelse även om beredskapstrupperna tills vidare inte har använts just alls. De personal- och materialresurser som har använts för deltagandet har alltid inriktats på att utveckla försvarsmaktens prestationsförmåga. Detta har bl.a. höjt kompetensen hos försvarsmaktens personal och i synnerhet reservister samt truppers materiella beredskap. I och med den gemensamma utbildnings-, övnings- och utvärderingsverksamheten som sammanhänger med beredskapsjourerna har vi kunnat visa förmåga och fått jämförbar kunskap om nivån på vårt kunnande.

Finland har förbundit sig att vara med och utveckla EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. I detta syfte strävar man efter att fullt ut utnyttja möjligheterna i det försvarssamarbete som bedrivs med närstående partner. Finland har deltagit i EU:s stridsgruppers beredskapsjourer sedan år 2007 och i Natos snabbinsatsstyrkor sedan år 2012. Samtidigt har man också systematiskt strävat efter att förbättra kostnadseffektiviteten i deltagandet. Deltagandet i EU:s stridsgrupper och i Natos snabbinsatsstyrkor kompletterar varandra. Syftet är att det planerliga deltagandet i snabbinsatsstyrkorna ska fortgå också i framtiden.

Hittills har främst EU:s stora och medelstora stater varit ledarstater för stridsgrupperna. Detta har berott bl.a. på att ledarstaten har blivit tvungen att ställa huvuddelen av kommandostrukturen till stridsgruppens förfogande. Dessa länder har redan en sådan. Den inbegriper utöver infrastruktur, dvs. staber och ledningssystem, också personal. En annan faktor sammanhänger med att ledarstaten traditionellt har en dominerande roll också i stridsgruppens stödstrukturer. Genom detta har effektivitet eftersträvat. Inom EU har man emellertid sett ett behov att försöka få medlemsstaterna att i högre grad engagera sig i stridsgrupperna och uttryckligen i att ta på sig rollen som ledarstat. I praktiken innebär detta också att ansvaret blir lättare för den stat som är ledarstat.

Finlands möjligheter att ta på sig ansvaret för rollen som ledarstat utreds som bäst. Utredningen blir klar i höst. Utgångspunkten har varit att reda ut Finlands möjligheter att ta på sig rollen

som ledarstat tidigast i slutet av decenniet. Om Finland tar på sig ansvaret att vara ledarstat, ger det landet större synlighet i EU och förbättrar landets möjligheter att vara ledarstat också i kris- hanteringsoperationer som leds av andra organisationer, såsom FN.

Det finns emellertid många öppna frågor som sammanhänger med tagandet av ansvaret att vara ledarstat. Sådana är bl.a. kostnaderna. Det kan klart ses redan nu att kostnaderna för att vara ledarstat inte ryms inom ramen för krishanterings- anslagen på den nivå den har idag. Ett annat viktigt villkor för deltagandet är ett tillräckligt internationellt deltagande och därigenom fördelning av bördan. Även försvarsmaktsreformen, vars verkställande återspeglar sig på försvarsmaktens verksamhet till år 2018, påverkar tidsmässigt möjligheterna att vara ledarstat liksom också försvarsmaktens egna planer gällande hur användningen av kapaciteterna ska utvecklas.

Helsingfors den 26 september 2014

Försvarsminister Carl Haglund